

ONTSLAGSTATISTIEK

Jaarrapportage 2003

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Directie Arbeidsverhoudingen
april 2003

Inleiding

Een arbeidsovereenkomst kan op verschillende wijzen eindigen. De gegevens in deze jaarrapportage hebben uitsluitend betrekking op de volgende twee wijzen waarop een arbeidsovereenkomst kan worden beëindigd:

- Door opzegging van de arbeidsovereenkomst met gebruikmaking van de ontslagvergunning afgegeven door een Centrum voor Werk en Inkomen (CWI);
- Door ontbinding bij een rechtbank (volgens boek 7.10 art. 685BW).

Ontslagaanvragen bij de CWI's en *ontbindingsverzoeken* van de arbeidsovereenkomst bij de rechtbank vormen naar schatting tezamen 17%¹ van het totaal aantal keren dat een arbeidsrelatie wordt beëindigd.

Andere wijzen waarop een arbeidsovereenkomst kan eindigen zijn:

- beëindiging van een uitzendcontract;
- ontslag tijdens de proeftijd;
- eindigen van de arbeidsovereenkomst van rechtswege (niet verlengd contract voor bepaalde tijd zonder opzeggingsbepaling; bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd; overlijden van een werknemer);
- met wederzijds goed vinden;
- ontslag op staande voet.

Deze rapportage bevat geen gegevens over deze wijzen van beëindiging van een arbeidsovereenkomst.

Alleen bij de gegevens van het CWI zijn verdere kenmerken van de betreffende werknemers, zoals geslacht, leeftijd, sector waarin men werkzaam is etc., en de redenen voor de ontslagaanvraag bekend. Van de ontbindingsverzoeken bij de rechtbanken zijn alleen de cijfers bekend over de aantallen ingediende en afgehandelde verzoeken. Hierbij is nadere analyse naar kenmerken van de betreffende werknemers daarom niet mogelijk. Ook de uitspraak (al dan niet toekenning van het verzoek tot ontbinding) is niet bekend. Geschat wordt dat ongeveer 98%² van de ontbindingsverzoeken bij de rechtbanken wordt toegekend en dus ontbinding van de arbeidsovereenkomst tot gevolg heeft.

De opzet van de rapportage is iets gewijzigd ten opzichte van de voorgaande jaren en is als volgt: eerst worden de totaalcijfers van CWI en Justitie over aantallen ontslagaanvragen en ontbindingsverzoeken weergegeven. Vervolgens worden de cijfers van de CWI gebruikt om een beeld te geven van de redenen voor de ontslagaanvraag en de kenmerken van werknemers voor wie een ontslagaanvraag is ingediend, respectievelijk afgehandeld en toegekend. Tenslotte worden de cijfers met betrekking tot het afhandelingsproces weergegeven (behandelingsduur, normale en verkorte procedure, regionale verschillen).

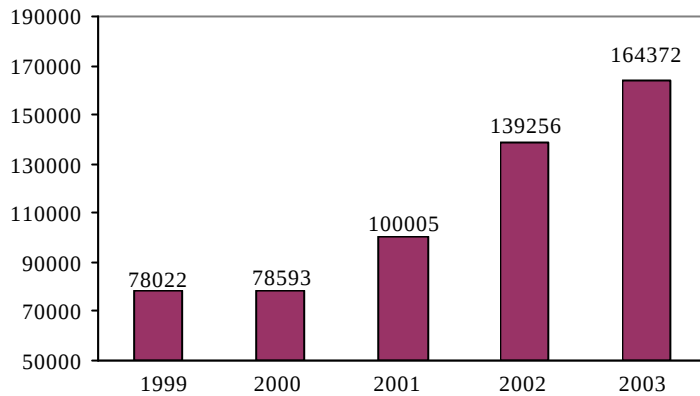
¹ Bron: Het duaal ontslagstelsel- beëindiging van arbeidsrelaties in de praktijk, Research voor Beleid, 2000

² Arbeidsrecht, februari 2004, Mr. C.G. Scholtes

1 Totaal aan ontslagaanvragen³ en ontbindingsverzoeken⁴

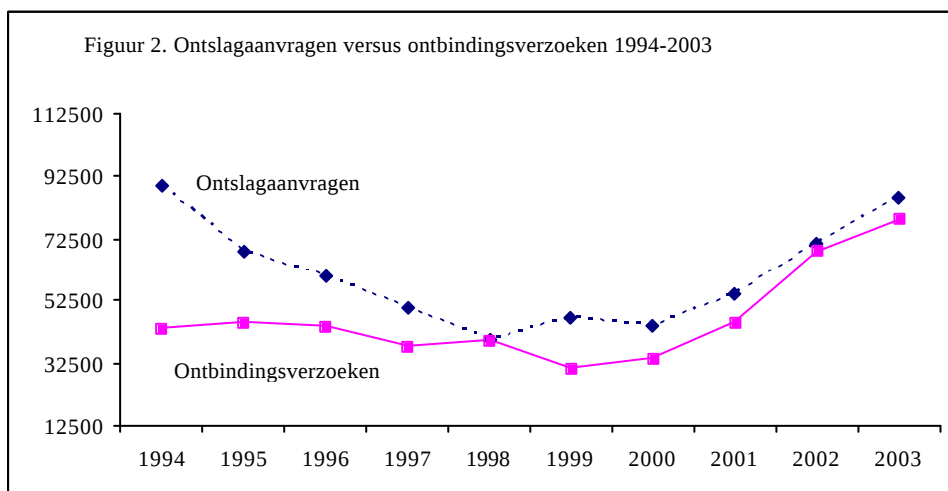
Het totaal aantal keren dat een ontslagprocedure in gang is gezet bij de CWI dan wel de rechtbank (sector Kanton) komt in 2003 op 164.372. Ten opzichte van 2002 is dat een stijging van 18%. In 2002 was de toename ten opzichte van 2001 veel forser, namelijk 39%.

Figuur 1. Ontslagaanvragen en ontbindingsverzoeken 1999 tot en met 2003

Bij de CWI werd in 2003 voor 85.881 werknemers een ontslagaanvraag ingediend; bij de rechtbanken werd voor 78.491 werknemers een ontbindingsverzoek voor de arbeidsovereenkomst ingediend. Zowel het aantal ontslagaanvragen bij de CWI als het aantal ontbindingsverzoeken bij de rechtbanken zijn in vergelijking met 2002 toegenomen, met respectievelijk 21% (CWI) en 15% (rechtbanken).

Het aantal ontbindingsverzoeken bij de rechtbank is ten opzichte van het aantal ontslagaanvragen bij de CWI sinds 1999 toegenomen. Het aandeel van de ontslagverzoeken bij de rechtbanken op het totaal is bijna de helft (48%).

³ Gegevens zijn afkomstig van Centra voor Werk en Inkomen (CWI)

⁴ Gegevens zijn afkomstig van het Ministerie van Justitie

2 CWI

De hierna volgende cijfers hebben uitsluitend betrekking op de ontslagaanvragen bij de CWI. Achtereenvolgens komen het aantal ingediende aanvragen, het aantal afgehandelde en verleende ontslagaanvragen en het proces van afhandeling aan de orde. Ook worden de kenmerken van de betreffende werknemers (geslacht, leeftijd, bedrijfssector) en de reden voor ontslag in beeld gebracht. Hierbij dient rekening gehouden te worden met het feit, dat de aanvragen bij de CWI slechts de helft van de onvrijwillige ontslagen voor werknemers met een vast dienstverband bedraagt (uitgezonderd het ontslag op staande voet). Het is bekend, dat de keuze van werkgevers om een ontslagprocedure via de CWI dan wel via de rechtbank in gang te zetten, samenhangt met de reden voor ontslag, de kosten die ermee gemoeid zijn, de kans op succes en de snelheid waarmee de procedure wordt afgehandeld. Het is daarom aannemelijk dat het beeld anders zou zijn wanneer ook van de ontslagen die via de rechtbank lopen de kenmerken van de betreffende werknemers bekend zouden zijn. De geautomatiseerde registraties van de rechtbanken zijn echter uitsluitend gericht op werklastmeting; alleen dossieronderzoek kan voorzien in aanvulling van het beeld uit de CWI-gegevens.

2.1 Ingediende ontslagaanvragen

In 2003 is door werkgevers voor 85.881 werknemers een ontslagaanvraag bij de CWI ingediend. Het merendeel van de aanvragen betreft een aanvraag voor ontslag om bedrijfseconomische redenen (69%), hetzij individueel (54%) hetzij collectief ingediend (14%). Een kwart (25%) betreft arbeidsongeschiktheid en 6% betreft niet-economische redenen (zie tabel 1).

Collectief ingediende ontslagaanvragen zijn aanvragen die worden ingediend voor 20 werknemers of meer; in de cijfers is het *aantal* werknemers die het betreft opgenomen.

Tabel 1 Ingediende ontslagaanvragen 2003 naar reden

Reden van ontslag	aantal	%
bedrijfseconomisch individueel	46.664	54
bedrijfseconomisch collectief	12.372	14
<i>bedrijfseconomisch totaal</i>	<i>59.036</i>	<i>69</i>
niet-bedrijfseconomisch	5.366	6
arbeidsongeschiktheid	21.109	25
onbekend	370	0
totaal	85.881	100

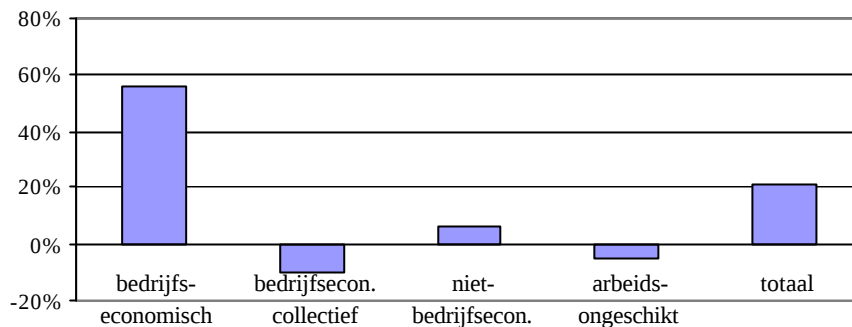
Vergeleken met 2002 is het aantal ontslagaanvragen in 2003 met 21% toegenomen. Vooral het aantal *individuele* aanvragen om bedrijfseconomische redenen nam toe, met 56%. Het aantal *collectieve* aanvragen om bedrijfseconomische redenen nam met 10% af. Het totaal aantal aanvragen om bedrijfseconomische redenen nam met 35% toe.

Het aantal individuele aanvragen om niet-bedrijfseconomische redenen nam met 6% toe, en het aantal aanvragen wegens arbeidsongeschiktheid nam met 5% af (zie tabel 2 en figuur 3).

Tabel 2 Ingediende ontslagaanvragen naar reden 2002-2003

reden van ontslag	2002	2003	% +/-
bedrijfseconomisch individueel	29.978	46.664	56
bedrijfseconomisch collectief	13.712	12.372	-10
<i>bedrijfseconomisch totaal</i>	<i>43.690</i>	<i>59.036</i>	<i>35</i>
niet-bedrijfseconomisch	5.059	5.366	6
arbeidsongeschiktheid	22.176	21.109	-5
totaal (incl. reden onbekend)	70.925	85.881	21

Figuur 3. Procentuele toe- en afname aantal ontslagaanvragen per reden van aanvraag; 2003 ten opzichte van 2002

Ingediende ontslagaanvragen naar geslacht

Er zijn, in absolute zin, meer ontslagaanvragen voor mannen dan voor vrouwen ingediend. Relatief gezien echter (als percentage ten opzichte van het totaal aantal werknemers met een vast dienstverband), werd er voor vrouwen iets vaker een ontslagaanvraag ingediend dan voor mannen (respectievelijk voor 1,5% van de vrouwen met een vast dienstverband tegenover 1,4% van de mannen).

Net als in voorgaande jaren blijkt dat er duidelijke verschillen zijn tussen mannen en vrouwen wat betreft de reden van de ontslagaanvraag. Bij vrouwen is het aandeel ontslagaanvragen wegens arbeidsongeschiktheid beduidend hoger dan bij mannen (respectievelijk 38% van het totaal bij de vrouwen en 16% van het totaal bij de mannen). Bij mannen is het aandeel ontslagaanvragen wegens bedrijfseconomische redenen hoger dan bij vrouwen (respectievelijk 77% van het totaal en 58% van het totaal).

Tabel 3 Ingediende ontslagaanvragen naar reden en geslacht in 2003

reden van ontslag	man	vrouw	totaal	man	vrouw
	aantal	aantal	aantal	procentuele verdeling	
bedrijfseconomisch indiv.	29.623	16.707	46.330	60	47
bedrijfsecon. collectief	8.463	3.796	12.259	17	11
<i>bedrijfseconomisch totaal</i>	<i>38.086</i>	<i>20.503</i>	<i>58.589</i>	<i>77</i>	<i>58</i>
niet-bedrijfseconomisch	3.614	1.750	5.364	7	5
arbeidsongeschiktheid	7.742	13.360	21.102	16	38
totaal	49.442	35.613	85.055	100	100
Totaal in % van werknemers met vast dienstverband (2002)	1.4	1.5	1.5		

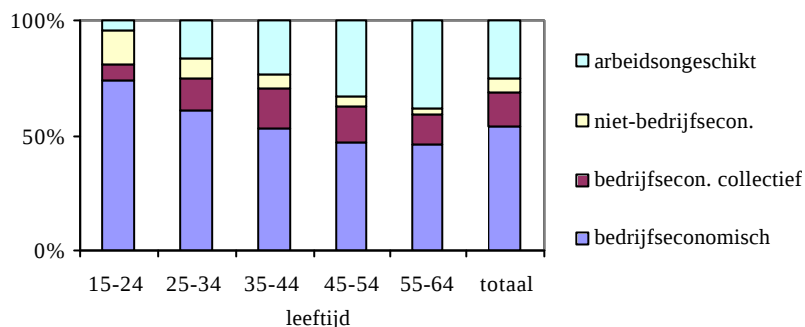
exclusief reden en/of geslacht onbekend

Ingediende ontslagaanvragen naar leeftijd

Voor oudere werknemers wordt naar verhouding vaker een ontslagaanvraag ingediend bij de CWI dan voor jongere werknemers. Het percentage werknemers van 55 jaar of ouder waarvoor een ontslagaanvraag is ingediend ligt, ten opzichte van het aantal werknemers van die leeftijd met een vast dienstverband, op 2,8%. Dat percentage ligt voor de andere leeftijdsgroepen tussen de 1% en de 1,5%.

Het aandeel van ontslagaanvragen met als reden arbeidsongeschiktheid is bij oudere werknemers veel groter dan bij jonge werknemers, terwijl bij deze laatste groep een relatief groot aandeel van de ontslagaanvragen betrekking heeft op bedrijfseconomische redenen (zie tabel 4 en figuur 4).

Figuur 4. Ingediende ontslagaanvragen naar leeftijd en reden in 2003

Tabel 4 Ingediende ontslagaanvragen naar leeftijd en reden in 2003

in percentages	15-24	25-34	35-44	45-54	55-64	totaal
bedrijfsseconomisch	74	61	54	47	46	54
bedrijfsseconomisch collectief	7	14	17	15	14	14
<i>bedrijfsseconomisch totaal</i>	<i>81</i>	<i>75</i>	<i>71</i>	<i>63</i>	<i>60</i>	<i>69</i>
niet-bedrijfsseconomisch	15	9	7	4	2	7
arbeidsongeschiktheid	4	16	23	33	38	25
totaal %	100	100	100	100	100	100
totaal aantal (N=)	6.059	20.118	24.285	21.704	12.610	84.776
totaal in % van werknemers met vast dienstverband (2002)	1,0	1,2	1,4	1,5	2,8	1,5

exclusief reden en/of leeftijd onbekend

2.2 Afhandeling van ontslagaanvragen

In 2003 zijn 77.011 ontslagaanvragen door de CWI's afgehandeld. Ten opzichte van 2002 (61.743 afgehandelde aanvragen) is dit een stijging van 25%. Van alle afgehandelde ontslagaanvragen werd 84% verleend; 6% werd geweigerd en 10% werd ingetrokken.

Van de ingediende ontslagaanvragen wegens arbeidsongeschiktheid werd 92% verleend; van het aantal aanvragen wegens niet-bedrijfsseconomische redenen werd 65% verleend (zie tabel 5)

Tabel 5 Afgehandelde ontslagaanvragen naar reden en resultaat in 2003

Reden van ontslag	afgehandeld	verleend	geweigerd	ingetrokken
	aantal	in %	in %	in %
bedrijfsseconomisch individueel	39.748	83	7	10
bedrijfsseconomisch collectief	12.492	81	5	14
<i>bedrijfsseconomisch totaal</i>	<i>52.240</i>	<i>83</i>	<i>6</i>	<i>11</i>
niet-bedrijfsseconomisch	4.398	65	19	16
arbeidsongeschiktheid	20.373	92	3	5
totaal	77.011	84	6	10

2.3 Verleende ontslagvergunningen

In 2003 werd voor 64.702 personen een ontslagvergunning verleend. Ten opzichte van 2002 (51.222 verleende ontslagvergunningen) is dat een stijging van 26%. Van de verleende ontslagvergunningen betreft 67% ontslag wegens bedrijfseconomische redenen, zowel individueel als collectief ingediend (respectievelijk 51% en 16%). Arbeidsongeschiktheid is de reden bij 29% van de verleende ontslagvergunningen en niet-bedrijfseconomische redenen bij 4% (zie tabel 6).

Tabel 6 Verleende ontslagaanvragen naar reden in 2003

Reden van ontslag	procentuele verdeling
bedrijfseconomisch individueel	51
bedrijfseconomisch collectief	16
<i>bedrijfseconomisch totaal</i>	<i>67</i>
niet-bedrijfseconomisch	4
arbeidsongeschiktheid	29
totaal	100

Reden van ontslag en geslacht

Bij vrouwen is het aandeel ontslag wegens arbeidsongeschiktheid beduidend groter dan bij mannen: 42% van de verleende ontslagvergunningen voor vrouwen heeft als reden arbeidsongeschiktheid, tegenover 18% bij de mannen. Bij mannen is het aandeel ontslagvergunningen wegens bedrijfseconomische redenen beduidend groter dan bij vrouwen: respectievelijk 76% tegenover 54% van het totaal aantal door het CWI verleende ontslagvergunningen (zie tabel 7). Dit beeld komt overeen met de man/vrouw-verschillen bij de *ingediende* ontslagaanvragen (zie tabel 3).

Tabel 7 Verleende ontslagvergunningen naar reden en geslacht in 2003

reden van ontslag	man	vrouw	totaal	man	vrouw
	aantal	aantal	aantal	procentuele verdeling	
bedrijfseconomisch indiv.	20.800	12.257	33.057	57	43
bedrijfseconomisch collectief	6.978	3.175	10.153	19	11
<i>bedrijfseconomisch totaal</i>	<i>27.778</i>	<i>15.432</i>	<i>43.210</i>	<i>76</i>	<i>54</i>
niet-bedrijfseconomisch	1.924	913	2.837	5	3
arbeidsongeschiktheid	6.652	12.003	18.655	18	42
totaal	36.354	28.348	64.702	100	100

Reden van ontslag en leeftijd

Bij oudere werknemers is het aandeel ontslag wegens arbeidsongeschiktheid beduidend groter dan bij jongere werknemers. Ter vergelijking: 43% van de verleende ontslagvergunningen voor werknemers van 55 jaar of ouder heeft als reden arbeidsongeschiktheid, tegenover 4% bij de werknemers van 15 tot en met 24 jaar oud. Bij deze jongste groep is het aandeel verleende ontslagen wegens bedrijfseconomische redenen relatief hoog (zie tabel 8). Dit beeld komt overeen met de leeftijdsverschillen naar reden bij de *ingediende* ontslagaanvragen (zie tabel 4).

Tabel 8 Verleende ontslagvergunningen naar reden en leeftijd; in procenten

reden van ontslag	15-24	25-34	35-44	45-54	55+	totaal
bedrijfseconomisch indiv.	76	59	51	44	42	51
bedrijfseconomisch collectief	7	16	18	16	14	16
<i>bedrijfseconomisch totaal</i>	83	75	69	60	55	67
niet-bedrijfseconomisch	13	6	4	3	2	4
arbeidsongeschiktheid	4	18	27	37	43	29
totaal	100	100	100	100	100	100

Leeftijd en geslacht

Uit tabel 9 blijkt dat het aantal verleende ontslagvergunningen naar verhouding toeneemt met de leeftijd van de werknemers. Het percentage verleende ontslagvergunningen ten opzichte van het totaal aantal werknemers in vaste dienst in de betreffende leeftijdsgroep, is het laagst voor 15- tot 24-jarigen (0,7%) en het hoogst voor 55- tot 64-jarigen (2,3%). Absoluut gezien zijn in 2002 mannen vaker ontslagen dan vrouwen (volgens de in deze rapportage behandelde ontslagroute via het CWI). Echter, als percentage van het aantal werknemers in vaste dienst zijn vrouwen relatief iets vaker ontslagen dan mannen (1,2% versus 1,1%). Vooral voor vrouwen in de leeftijd van 55 jaar of ouder zijn naar verhouding veel ontslagen verleend: 3,3% als percentage van het totaal aantal vrouwen in vaste dienst in deze leeftijdscategorie.

Tabel 9 Verleende ontslagvergunningen naar leeftijd en geslacht in 2003

leeftijd	aantal verleend			als % van het aantal werknemers in vaste dienst		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
15-24 jaar	2.609	1.465	4.074	0,8	0,5	0,7
25-34 jaar	8.474	6.207	14.681	0,9	0,8	0,9
35-44 jaar	10.296	8.106	18.402	1,0	1,2	1,1
45-54 jaar	9.006	8.140	17.146	1,0	1,4	1,2
55-64 jaar	5.969	4.430	10.399	1,9	3,3	2,3
totaal	36.354	28.348	64.702	1,1	1,2	1,1

Bedrijfseconomische redenen

In tabel 10 worden de aantallen door de CWI verleende ontslagvergunningen wegens *bedrijfseconomische* redenen naar leeftijd weergegeven. In absolute zin zijn er voor werknemers in de leeftijdscategorieën van 25 tot 55 jaar meer ontslagvergunningen verleend dan voor werknemers jonger dan 25 of ouder dan 55 jaar. Deze cijfers zijn echter niet toereikend om conclusies te kunnen trekken over de toepassing van het 'last-in-first-out' (lifo)-beginsel, omdat ze betrekking hebben op het landelijke totaal (macro-niveau). De toepassing van het lifo-beginsel vindt plaats op bedrijfsniveau. Voorts is relevant dat het aantal werknemers met een vast dienstverband niet evenredig verdeeld is over de diverse leeftijdsgroepen.

Tabel 10 Verleende ontslagvergunningen om bedrijfseconomische reden naar leeftijd

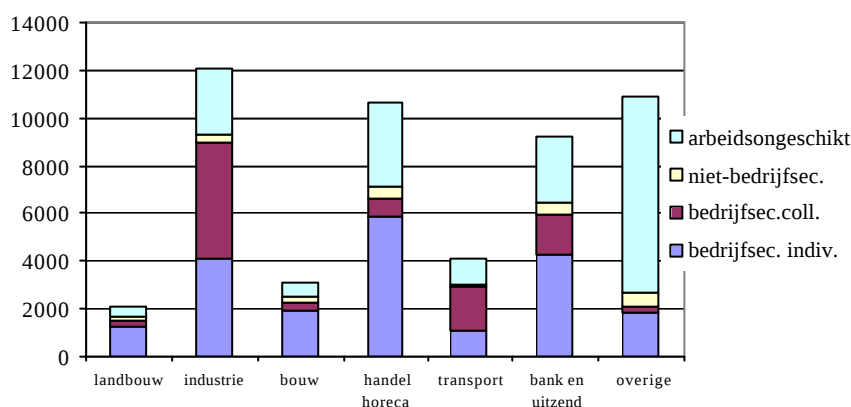
	15-24	25-34	35-44	45-54	55+	totaal
bedrijfseconomisch individueel	3.100	8.696	9.342	7.589	4.330	33.057
bedrijfseconomisch collectief	281	2.331	3.397	2.734	1.410	10.153
bedrijfseconomisch totaal	3.381	11.027	12.739	10.323	5.740	43.210

Bedrijfstak

In tabel 11 en figuur 6 is het aantal verleende ontslagvergunningen naar reden per sector weergegeven. Uit deze cijfers blijkt dat het aandeel verleende ontslagvergunningen wegens arbeidsongeschiktheid het hoogst is in de ‘overige bedrijfstakken’⁵ (63%), op afstand gevolgd door de transportsector (27%), de zakelijke dienstverlening en uitzendwezen (25%) en de handel en horeca (24%). Het aandeel verleende collectieve ontslagvergunningen om bedrijfseconomische redenen is voor de bedrijfstakken ‘industrie’ (35%) en ‘transport’ (23%) hoger dan voor de andere bedrijfstakken.

Uit tabel 11 blijkt verder dat het aandeel verleende ontslagvergunningen als percentage van het totaal aantal werknemers met een vast dienstverband in de betreffende bedrijfstak het grootst is in de landbouw (3,1%).

Figuur 6. Verleende ontslagvergunningen naar reden en bedrijfstak in 2003

Tabel 11 Verleende ontslagvergunningen naar reden en bedrijfstak in 2003

reden van ontslag	Land bouw	industrie	bouw	handel en horeca	Trans port	zakelijke diensten en uitzend	overig	totaal
bedrijfsecon. individueel	74	44	78	64	46	54	24	51
bedrijfsecon. collectief	3	35	7	9	23	16	6	16
<i>bedrijfsecon. totaal</i>	<i>77</i>	<i>79</i>	<i>85</i>	<i>73</i>	<i>69</i>	<i>70</i>	<i>30</i>	<i>67</i>
niet-bedrijfseconomisch	4	3	3	4	4	5	7	4
arbeidsongeschikt	18	18	11	24	27	25	63	29
totaal	100	100	100	100	100	100	100	100
N=	2.210	13.942	6.462	14.385	3.727	12.048	11.928	64.702
totaal in % van werknemers met vast dienstverband (2002)	3,1	1,4	1,7	1,5	1,0	1,3	0,6	1,1

2.3 Proces van afhandeling van aanvragen

Verkorte en normale procedure

De behandeling van ontslagaanvragen kan versneld plaatsvinden als een werknemer, bij een aanvraag wegens bedrijfseconomische redenen, een verklaring van geen bezwaar indient. Daarmee voert hij of zij geen inhoudelijk verweer, maar stelt wel het uitkeringsrecht veilig. In

⁵ Onder de categorie overig vallen onderwijs, gezondheids- en welzijnszorg, openbaar bestuur en cultuur en overige dienstverlening

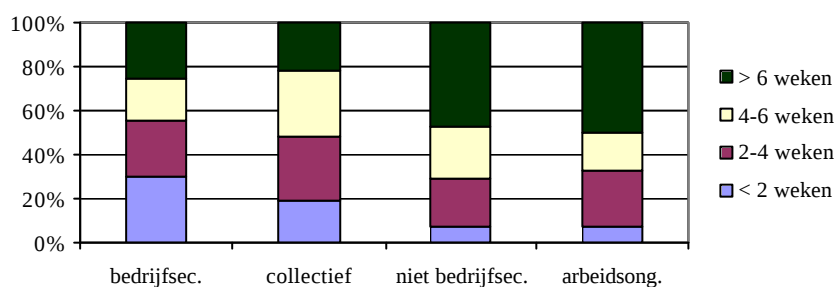
dat geval toetst de CWI of een ontslagnoodzaak aannemelijk is gemaakt, anciënniteit correct is toegepast en herplaatsingsmogelijkheden ontbreken.

In 2003 werd 19% van alle aanvragen om bedrijfseconomische redenen via de verkorte procedure afgehandeld. Van de *individuele* ontslagaanvragen om bedrijfseconomische redenen is 23% via de verkorte procedure afgehandeld; bij de *collectieve* aanvragen om bedrijfseconomische redenen is dat 15%. Ontslagaanvragen wegens arbeidsongeschiktheid of niet-bedrijfseconomische redenen worden niet via de verkorte procedure afgehandeld.

Behandelingsduur

Binnen 6 weken is 68% van de ontslagaanvragen afgehandeld. Vooral ontslagaanvragen om bedrijfseconomische redenen, zowel individueel als collectief aangevraagd, worden relatief snel afgehandeld (respectievelijk 75% en 78% van deze aanvragen wordt binnen 6 weken afgehandeld). Ontslagaanvragen in verband met arbeidsongeschiktheid en niet-bedrijfseconomische redenen nemen langere tijd in beslag: respectievelijk 50% en 53% daarvan wordt binnen 6 weken afgehandeld (zie figuur 7 en tabel 12).

Figuur 7. Afgehandelde ontslagaanvragen naar reden en behandelingsduur

Tabel 12 Afgehandelde ontslagaanvragen naar behandelingsduur in 2003; in procenten

behandelingsduur	bedrijfs-economisch	bedrijfsec. collectief	bedrijfsec. totaal	niet bedrijfsec.	arbeidsongeschikt	totaal
< 2 weken	29	19	27	7	8	21
2-4 weken	27	29	27	22	25	26
4-6 weken	19	30	22	24	17	20
> 6 weken	25	22	24	47	50	32
totaal	100	100	100	100	100	100
binnen 6 weken	75	78	76	53	50	68
totaal N=	39.748	12.492	52.240	4.398	20.373	77.011

Regionale gegevens

De afhandelingsduur van de aanvragen is enerzijds afhankelijk van het aandeel ontslagaanvragen vanwege arbeidsongeschiktheid (deze duren langer), maar wordt ook regionaal bepaald. Voor de CWI's geldt dat 75% van de ontslagaanvragen, exclusief de aanvragen met als reden arbeidsongeschiktheid, binnen een termijn van 6 weken afgehandeld moet worden. Vier van de zes districten voldoen aan deze verplichting, de andere twee hebben 74% en 66% van de ontslagaanvragen (exclusief arbeidsongeschiktheid als reden) binnen 6 weken afgehandeld in 2003.

Ingediende en afgehandelde klachten Nationale ombudsman

De Nationale ombudsman bracht in 2003 zeven rapporten (in 2002: vier) uit over de verlening van een ontslagvergunning door de CWI. In één zaak achtte de Nationale de klacht gegrond, in twee zaken de klacht niet gegrond en in de vier andere zaken werd de klacht deels gegrond en deels niet gegrond geacht. Verder werd in drie zaken het onderzoek tussentijds beëindigd.